

Viešojo konsultacija dėl atvirų duomenų ekosistemos užtikrinimo

2019 m. kovo mėn., Vilnius

KONTEKSTAS

Vienas iš pagrindinių skaitmeninės ekonomikos resursų yra atviri duomenys. Jei juos įgalintų, Lietuva per metus gautų papildomus 2% BVP (800 mln Eur). Šiuo metu vykstantis atvirų duomenų portalo sukūrimo projektas (rengiamas IVPK pagal ES struktūrines lėšas) žengia pirmąjį žingsnį atviros Lietuvos link. Tačiau norint išnaudoti atvirų duomenų potencialą, reikia užtikrinti atvirų duomenų ekosistemos kokybę - šiandien net 91% Lietuvoje atveriamų duomenų yra tik pirmo ir antro brandos lygio (t. y. netinkantys pakartotiniam panaudojimui), o 64% duomenų niekada neatnaujinami.

Pagrindinė priežastis, lemianti prastą duomenų kokybę- duomenų neraštingumas. Pagal OECD 2018 atliktą tyrimą Lietuvoje nevyksta jokia duomenų raštingumą skatinanti programa valstybės darbuotojams ir tai yra blogiausias rodiklis Europoje. Nors yra numatomi mokymai už duomenis atsakingiems valstybės darbuotojams (pagal ADM projektą), jie orientuoti tik į asmenis, kurie bus atsakingi už duomenų atvėrimą kiekvienos institucijos viduje. Tai reiškia, kad duomenų atvėrimas gali neįvykti, nes darbuotojai, dirbantys arba susiduriantys su duomenimis nebūtinai žinos, kad jie dirba su naudingais ir atvėrimui reikalingais duomenimis. Apie duomenų atvėrimą, kaip apie darbo priemonę, turi suprasti visi darbuotojai, dirbantys su bet kokiais duomenimis - šiandien duomenys yra neatsiejama kompiuterinio raštingumo dalis.

Kita priežastis, dėl kurios duomenų atvėrimas Lietuvoje vyksta nedarniai - tai komandos nebuvimas, kuri turėtų tarpininkauti tarp duomenų kūrėjų ir naudotojų. Ji reikalinga tam, kad galėtų įvertinti paklausą iš vartotojų pusės ir tuo pačiu atlikti poveikio monitoringą. Tuo tarpu kartu su duomenų kūrėjais ši komanda vykdo duomenų raštingumo edukaciją ir padeda atskiroms institucijoms kokybiškai atverti duomenis pagal poreikio rezultatus. Taip pat ši komanda vykdo teisinius, strateginius, komunikacinius ir techninius procesus, susijusius su atvirų duomenų ekosistema.

Šiandien šios komandos pareigas iš dalies atlieka IVPK, tačiau dėl žmogiškųjų resursų trūkumo procesai nevyksta arba vyksta per lėtai ir neužtikrina duomenų atvėrimo kokybės.

KONSULTACIJOS TIKSLAS

Iki šiol nebuvo atlikti tyrimai, kas lemia sėkmingą atvirų duomenų ekosistemą Lietuvoje.

Viešosios konsultacijos tikslas – rasti sprendimo būdus, kaip užtikrinti darnų atvirų duomenų ekosistemos modelį, suprasti duomenų naudotojų poreikį ir problemas, su kuriomis susiduria viešasis sektorius atveriant duomenis.

Viešosios konsultacijos rezultatų dėka sudaromas konkrečių priemonių rinkinys, skirtas skirtingoms ekosistemos modelio dalims įgyvendinti.

VIEŠOSIOS POLITIKOS PRIORITETAS

Siekiant spręsti atveriamų duomenų kokybės problemą Duomenų atvėrimas įtrauktas į 2017 Vyriausybės programos įgyvendinimo planą (3.3.2 Darbas: Valstybės institucijų duomenų atvėrimas ir vienodos konsultavimosi su visuomene praktikos įdiegimas). Programoje numatomi du esminiai atvėrimo žingsniai:

1. Viešojo sektoriaus nuasmenintų ir neslaptų duomenų atvėrimas;
2. Atvirų duomenų inovatyvių įrankių, kurie leistų verslui ir visuomenei patogiai gauti ir naudoti viešojo sektoriaus institucijų tvarkomus duomenis, sukūrimas.

KONSULTACIJOS DALYVIAI

Konsultacijos dalyviai buvo atvirų duomenų naudotojai (tiek visuomenė, tiek verslas, tiek pats viešasis sektorius) ir viešojo sektoriaus atstovai, susiję su duomenų atvėrimu (koordinuojantys atvėrimą nacionaliniu lygiu, vykduojantys atvėrimą).

KONSULTACIJOS METODAS

Viešoji konsultacija atlikta apskritojo stalo diskusijų ciklo formate. Ciklas sudarytas iš keturių diskusijų, skirtų skirtingiems ekosistemos modelio klausimams spręsti.

KONSULTACIJOS REZULTATAI

- Konsultacijos metu išgrynintos esminės dabar esančios duomenų atvėrimo problemos ir sutarta dėl atvirų duomenų ekosistemos modelio. Išgrynintos pagrindinės jo sudedamosios dalys ir prioritetiniai veiksmai.
- Prioritetas nr. 1: konsultacijos metu išgrynintas tikslas sukurti už duomenų atvėrimą nacionaliniu lygiu atsakingą komandą. Ekonomikos ir inovacijų ministerija ėmėsi šio tikslo įgyvendinimo ir paskelbė atrankos konkursą, o konsultacijos dalyviai šia žinute dalinasi su šios srities profesionalų bendruomenė.
- Prioritetas nr. 2: nuspręsta parengti skaitmeninę duomenų raštingumo programą, kuri keltų supratimą ir duomenų naudojimą valstybės tarnautojų tarpe. Kartu su konsultacijos dalyviais įgyvendintas pilotinis šio projekto variantas.
- Išgryninti duomenų rinkinių prioritetai, aktualūs būti atverti šiandienos kontekste, kurie perduoti Ekonomikos ir inovacijų ministrui oficialiam duomenų atvėrimo krypties užtvirtinimui.
- Priimtas sprendimas nerengti teisės aktų, reglamentuojančių duomenų atvėrimo procesą: nuspręsta, kad nesant gerajai praktikai teisės aktai gali dar labiau apsunkinti atvėrimo procesą.
- Konsultacijos metu prieita išvados, kad viešasis sektorius per mažai komunikuoja apie sėkmingus, pavienius duomenų atvėrimo projektus. Dėl to suorganizuotas viešinimo renginys, skirtas tiek dalintis konsultacijos procesu ir rezultatais, tiek gerąja praktika su visuomene, verslais ir viešuoju sektoriumi.
- Pradėtas praktinis bendradarbiavimas tarp viešojo sektoriaus institucijų ir akademijos atstovų siekiant pagerinti duomenų atvėrimo greitį ir kokybę.

TOLIMESNI ŽINGSNIAI

Tęsiamas bendradarbiavimas tarp skirtingų suinteresuotų šalių atvirų duomenų ekosistemos klausimu įforminant konsultaciją kaip darbo grupę. Ruošiamas priemonių rinkinys ekosistemos modelio dalių įgyvendinimui. Būsimai atvirų duomenų komandai pristatyti konsultacijos rezultatai.

KONSULTACIJOS VERTINIMAS

Viešosios konsultacijos vykdymas vertintas šiais rodikliais:

- Įgyvendintas diskusijų ciklas, kuriame išgrynintos skirtingos ekosistemos modelio dalys ir parengtas priemonių rinkinys joms įgyvendinti;
- Planuota surinkti 8 skirtingų suinteresuotų šalių atstovus diskusijai, tačiau įsitraukė 12 dalyvių;
- Suorganizuotas renginys, skirtas diskusijos proceso ir rezultatų viešinimui bei grįžtamajam ryšiui iš visuomenės gauti (planuota iki 100 žmonių, dalyvavo 140, vykdyta tiesioginė transliacija)

IŠMOKTOS VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS VYKDYMO PAMOKOS

Šio projekto metu ypač svarbus buvo konsultacijos viešinimo renginys, kurio metu grįžtamajį ryšį galėjo duoti plačioji visuomenė. Renginys susilaukė pasisekimo, nes ilgą laiką visuomenė nežinojo, ką atvirų duomenų klausimu daro viešasis sektorius, ar yra sprendžiami klausimai. Bendruomenė nori savo žiniomis prisidėti prie duomenų atvėrimo iniciatyvų.

ASMUO KONTAKTAMS

Saulė Gabrielė Petraitytė | „Kurk Lietuvai“ projektų vadovė | Saule.Petraityte@kurkl.lt

2a. Tikslo ir uždavinių forma

Nagrinėjama viešosios politikos problema	<p>Lietuvoje nėra veikiančios atvirų duomenų ekosistemos ir valstybės palaikymo pakartotiniam duomenų panaudojimui.</p> <ul style="list-style-type: none"> -tyrimas ir OECD ataskaita atskleidė, kad Lietuvoje nėra duomenų raštingumo tarp viešojo sektoriaus darbuotojų (lyginant su kitomis OECD šalimis esame priešpaskutiniai); -pagal Vyriausybės programą yra numatyta atverti duomenis, tačiau duomenys šiandien yra atveriami spontaniškai, nėra aišku, kokie duomenys yra prioritetingi ir kokių duomenų labiausiai reikia naudotojams; -silpna viešojo sektoriaus komunikacija atvertų duomenų viešinimo ir grįžtamojo ryšio aspektu; -formuojama komanda, atsakinga už duomenų atvėrimo programą nacionaliniu lygiu, tačiau nėra suformuotos komandos užduotys.
Konsultacijos tikslas	<p>Projektas siekia rasti sprendimo būdus, kaip užtikrinti atvirų duomenų ekosistemos modelį:</p> <ul style="list-style-type: none"> -kaip viešojo sektoriaus viduje atverti duomenis ir skatinti jų pakartotinį panaudojimą; -kaip komunikuoti su duomenų naudotojais.
Konsultacijos uždaviniai	<ul style="list-style-type: none"> -Išsigryninti ekosistemos modelį; -Išsiaiškinti ir detalizuoti prioritetingas ekosistemos modelio dalis; -Surasti valstybės įsitraukimo būdus; -Išgryninti pagrindines užduotis būsimai duomenų komandai; -Išgryninti komunikacijos su duomenų naudotojais modelį.
Kaip rezultatai bus panaudojami?	<p>Rezultatų dėka bus parengtas priemonių rinkinys, skirtas skirtingoms ekosistemos modelio dalims. Priemonės ir modelis pristatomas atsakingoms institucijoms (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Skaitmeninės darbotvarkės departamentui, IVPK). Priemonės bus perduotos formuojamai atvirų duomenų komandai (angl. Data Team).</p>

3b. Dalyvių sąrašo forma

Nr.	Tikslinė grupė	Organizacija / bendruomenė	Vardas, pavardė, pareigos	Kontaktinė informacija
1	Viešojo sektoriaus atstovai, sėkmingai atveriantys duomenis	Vilniaus miesto savivaldybė	konfidencialu	konfidencialu
2	Viešojo sektoriaus atstovai, sėkmingai atveriantys duomenis	Vilniaus miesto savivaldybė	konfidencialu	konfidencialu
3	Viešojo sektoriaus atstovas, atsakingas už atvirų duomenų	IVPK	konfidencialu	konfidencialu
4	Akademijos atstovas, dirbantis su atvirais duomenimis	VG TU	konfidencialu	konfidencialu
5	Akademijos atstovas, dirbantis su atvirais duomenimis	VU MIF	konfidencialu	konfidencialu
6	Atvirų duomenų bendruomenės atstovas	Bendruomenė	konfidencialu	konfidencialu
7	Atvirų duomenų naudotojai skaidrumo tikslais	Transparency International	konfidencialu	konfidencialu
8	Atvirų duomenų naudotojai skaidrumo tikslais	Transparency International	konfidencialu	konfidencialu
9	Verslo, naudojančio atvirus duomenis, atstovas	Infobalt	konfidencialu	konfidencialu

3b. Dalyvių sąrašo forma

Nr.	Tikslinė grupė	Organizacija / bendruomenė	Vardas, pavardė, pareigos	Kontaktinė informacija
10	Verslo, naudojančio atvirus duomenis, atstovas	Infobalt	konfidencialu	konfidencialu
11	Verslo, naudojančio atvirus duomenis, atstovas	Mercell	konfidencialu	konfidencialu
12	Verslo, naudojančio atvirus duomenis, atstovas	Infolex	konfidencialu	konfidencialu

6a. Konsultacijos komandos forma

Komandos narys	Asmuo	Atsakomybės
Konsultacijos lyderis	Projekto vadovė Saulė Petraitytė	Kiekybinės ir kokybinės apklausos strateginių krypčių nustatymas.
Temos kuratoriai	Projekto vadovė Saulė Petraitytė	Esminių duomenų apie temą pateikimas; Klausimų ir uždavinių formavimas.
Komunikacijos specialistas	Projekto vadovė Saulė Petraitytė	Pakvietimų suinteresuotoms šalims išsiuntimas; Proceso ir rezultatų viešinimas Digital Lithuania Meetup renginio metu.
Organizatorius	Projekto vadovė Saulė Petraitytė	Rezultatų analizė
Moderatorius	Projekto vadovė Saulė Petraitytė	Diskusijos uždavinių moderavimas.

7a. Veiklų vykdymo grafiko forma

Pirma savaitės diena	Rugsėjis				Spalis					Lapkritis				Gruodis					Sausis				Vasaris				Kovas	Atsakingas	
	6	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	4		
1. Esamos situacijos analizė																													Saulė Petraitytė
Atliktos konsultacijos su viešojo sektoriaus atstovais	x	x	x																										Saulė Petraitytė
Atliktos konsultacijos su duomenų naudotojais			x	x																									Saulė Petraitytė
Atlikta atvirų duomenų projekto IVPK analizė					x	x																							Saulė Petraitytė
Esamos situacijos problematikos suformavimas							x	x																					Saulė Petraitytė
2. Užsienio šalių analizė										x	x	x																	Saulė Petraitytė
3. Pasiruošimas konsultacijai																													Saulė Petraitytė
Kvietimai dalyviams												x	x																Saulė Petraitytė
Diskusijos turinio paruošimas												x	x																Saulė Petraitytė
4. Konsultacijos ciklo vykdymas																													Saulė Petraitytė
4 diskusijos su suinteresuotomis šalimis													x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				Saulė Petraitytė
1 renginys plačiajai visuomenei																			x	x	x								Saulė Petraitytė
5. Konsultacijos rezultatų analizė																							x	x	x	x			Saulė Petraitytė
6. Konsultacijos rekomendacijų integravimas į priemonių rinkinį																								x	x	x	x		Saulė Petraitytė
7. Konsultacijos rezultatų viešinimas																									x	x	x		Saulė Petraitytė

10a. Vertinimo rodiklių forma

Rodiklis	Aprašymas	Siekiami reikšmė
Procesui vertinti		
Konsultacijos įvykdymas	Sėkmingai įvykdytas diskusijų ciklas	4 diskusijos, skirtos skirtingiems ekosistemos modelio elementams.
Dalyvių skaičius	Konsultacijoje dalyvavusių asmenų skaičius	Bent 8 dalyviai
Parengta medžiaga	Parengtas atvirų duomenų ekosistemos modelis ir priemonių rinkinys remiantis konsultacijos išvadomis	1 priemonių rinkinys modelio įgyvendinimui
Poveikiui vertinti		
Visuomenės ir suinteresuotų šalių informavimas apie diskusijos procesą ir išvadas	Digital Lithuania Meetup: Open Data renginys, skirtas konsultacijos rezultatų pristatymui, diskusijai, pasiūlymams.	1 viešas renginys, bent 100 dalyvių
Viešojo sektoriaus atstovų informavimas apie diskusijos išvadas	Informuotos atsakingos šalys (pristatyta Skaitmeninės darbotvarkės departamentui, IVPK)	1 pristatymas atsakingoms šalims
Viešojo sektoriaus atstovų, kurie nėra tiesiogiai susiję su projektu, informavimas apie diskusijos išvadas	Rezultatų pristatymas ir diskusija su Ekonomikos ir inovacijų ministerijos darbuotojais, GovTech forumo dalyviais.	Pristatymas bent 50 žmonių, tiesiogiai nesusijusių su projektu

18a. Vertinimo klausimynas

Proceso vertinimas

Konsultacijos plano laikytis pavyko, žmogiškųjų išteklių užteko, nes į konsultacijos organizavimą savanoriškai įsitraukė atvirų duomenų bendruomenės atstovai. Biudžetas neviršytas.

Konsultacijos plane numatytus vertinimo rodiklius pasiekti pavyko.

Nors buvo planuoti 8 diskusijos dalyviai, pastovių dalyvių skaičius išaugo iki 12, dėl didelio susidomėjimo ir entuziazmo. Suinteresuotus dalyvius buvo pakankamai lengva rasti, nes atvirų duomenų entuziastai (tiek iš viešojo sektoriaus, tiek iš verslo, tiek iš visuomenės) dažnai savanoriškai dalyvauja atvirų duomenų iniciatyvose.

Renginio Digital Lithuania Meetup dalyvių skaičius taip pat pranoko lūkesčius (planuota 100, atvyko apie 140), taip pat transliuota tiesiogiai socialiniuose tinkluose bei medžiaga patalpinta 15min.lt portale, todėl komunikacija apėmė dar platesnį, nei planuota, žmonių ratą.

18a. Vertinimo klausimynas

Poveikio vertinimas

Konsultacija pavyko, nes visos suinteresuotos šalys yra suinteresuotos toliau tęsti diskusiją dėl ekosistemos priemonių įgyvendinimo. Metodas pasirinktas geras, diskusijos vyko sklandžiai. Viešinio priemonės išnaudotos efektyviai- renginio formatu, socialinių tinklų ir naujienų portalų formatais.

Suinteresuotos šalys džiaugėsi procesu ir tikisi tęsinio. Dalyvių pasitikėjimas Ekonomikos ir inovacijų ministerija išaugo, jie imasi savarankiškų bendradarbiavimo iniciatyvų.

Geroji praktika- viešinio renginys, kurio metu grįžtamąjį ryšį gali duoti plačioji visuomenė. Renginys susilaukė pasisekimo, nes ilgą laiką visuomenė nežinojo, ką atvirų duomenų klausimu daro viešasis sektorius, ar yra sprendžiami klausimai. Bendruomenė nori prisidėti prie atvėrimo iniciatyvų žiniomis. Esant daugiau žmogiškųjų resursų būčiau atlikusi papildomą kiekybinį tyrimą dėl ekosistemos prioritetinių duomenų tyrimo.

Konsultacijos metu išgrynintas tikslas sukurti nacionaliniu lygiu atsakingą komandą. Ekonomikos ir inovacijų ministerija ėmėsi šio tikslo įgyvendinimo ir paskelbė atrankos konkursą, o konsultacijos dalyviai šia žinute dalinasi su šios srities profesionalų bendruomenė. Taip pat išgryninti prioritetai, kurie perduoti Ekonomikos ir inovacijų ministrui oficialiam duomenų atvėrimo krypties užtvirtinimui. Neatsižvelgta į pasiūlymą rengti teisės aktus, reglamentuojančius duomenų atvėrimo procesą: nuspręsta, kad neesant gerajai praktikai teisės aktai gali dar labiau apsunkinti atvėrimo procesą. Vietoj teisės aktų rengimo nuspręsta užsiimti viešojo sektoriaus edukavimu apie duomenų atvėrimą. Poveikis įstaigai- bendradarbiavimas tiek su visuomene, tiek su akademija (bendriems duomenų atvėrimo projektams).